

۱۳۸۸
۱۳۹۵

حقوق مدنی

عقود معین

(جلد دوم)

و دلیعه، حواله، کفالت، وکالت، هبه، رهن،

مضاربه

تألیف:

دکتر سعید منصوری، دکتر احمد شمس

اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

شیراز
داد

سرشناسه	شمس، احمد، ۱۳۴۴-
عنوان قراردادی	ایران. قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	حقوق مدنی: عقود معین / تألیف سعید منصوری، احمد شمس.
مشخصات نشر	تهران: دادگستر، ۱۳۹۲-
مشخصات طاهری	ج.
شابک	۱۱۰۰۰۰ ریال ۱-۲۱-۲۸۲-۶۰۰-۹۷۸: ج. ۱: ۸-۹۳-۲۸۲-۶۰۰-۹۷۸ ج. ۲
وضعیت فهرست‌نویسی	فاپا
یادداشت	پشت جلد به انگلیسی: A blooh Shams. Law civile specified...
یادداشت	ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۹۵) (فیفا)
یادداشت	کتابنامه.
مندر جاد	ج. ۱۰. بیع، معاوضه، اجاره، صلح، قرض، جعاله. ج. ۲. ودیعه، عاریه، ضمان، حواله، کفالت، وکالت، هبه، رهن، شرکت، مضاربه
عنوان دیگر	عقود معین.
موضوع	حقوق مدنی -- ایران
موضوع	Civil rights -- Iran
موضوع	عقود و ابقاعات (فقه) -- ایران
موضوع	Contracts (Islamic law) -- Iran
شناسه افزوده	منصوری، آرانی، سعید، ۱۳۴۲ -
رده‌بندی کنگره	۳۹۲ ج ۸۷ ش / ۵۰۰ KMH
رده‌بندی دیوئی	۴۶۷
شماره کتابشناسی ملی	۲۱۹ ۴۲۵ :

مترجمین (جلد دوم)

شامل ودیعه، عاریه، ضمان، حواله، کفالت، وکالت، هبه، رهن، شرکت، مضاربه

تألیف: دکتر سعید منصوری، دکتر احمد شمس

اعضای هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۵

شماره: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۲۱۰۰۰ تومان

شابک: ۸-۹۳-۲۸۲-۶۰۰-۹۷۸

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله، فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز، ابتدای خیابان

فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن‌بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۲۳۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۵
------------	----

فصل اول - عقد ودیعه

الف- ویژگی ها و خصوصیات ودیعه.....	۱۷
آثار احکام عقد ودیعه.....	۱۷
ب- شرایط صحت ودیعه.....	۲۵
۱- شرایط عامه یا اساسی عقد ودیعه.....	۲۵
۲- شرایط اختصاصی عقد ودیعه.....	۳۰
ج- احکام و آثار ودیعه.....	۳۳
۱- در تعهدات مستودع یا امین.....	۳۳
۱-۱- تعهد به حفاظت (تعهد به وسیله).....	۳۴
۱-۲- تعهد به رد مال (تعهد به نتیجه).....	۳۹
۲- در تعهدات مودع.....	۴۱

فصل دوم - عاریه

الف- ویژگی ها و خصوصیات عاریه.....	۴۴
ب- شرایط صحت عاریه.....	۴۸
اهلیت معیر و مستعیر.....	۴۸
ج- احکام و آثار عاریه.....	۵۰
۱- حقوق و تکالیف معیر.....	۵۰
۲- حقوق و تکالیف مستعیر.....	۵۱

فصل سوم - عقد ضمان

الف- ویژگی‌ها و خصوصیات ضمان	۶۴
ب- شرایط صحت ضمان	۷۴
۱- قصد و رضا	۷۴
۲- مشروعیت جهت ضمان	۷۴
۳- اهلیت	۷۵
نکته: عسار و ورشکستگی (ماده ۶۹۰ در خیار عیب)	۷۷
ج- موضوع ضمان (دین)	۷۸
۱- مورد ضمان باید مال باشد	۷۹
۲- دین باید مال کلی باشد اعم از مثلی و یا قیمی	۸۰
نکته: ضمان عهده از ارش	۸۳
۳- دین باید در هنگام عقد موجود باشد	۸۸
۴- مورد ضمان باید مشروع باشد	۹۱
۵- مورد ضمان باید معین باشد	۹۲
۶- علم اجمالی به مورد ضمان کافی است	۹۲
د- احکام و آثار ضمان	۹۳
۱- رابطه ضامن و مضمون‌له	۹۳
۲- رابطه ضامن و مضمون‌عنه	۱۰۰
۳- اثر ضمان بین ضامنین	۱۰۷

فصل چهارم - عقد حواله

- الف- ویژگی‌ها و خصوصیات حواله ۱۱۲
- ۱- وجوه تشابه حواله و ضمان ۱۱۸
- ۲- وجوه تمایز حواله و ضمان ۱۱۸
- ب- شرایط صحت حواله ۱۲۰
- ۱- قصد و رضا ۱۲۰
- ۲- اهلیت ۱۲۰
- ۳- شرایط موصوفه حواله ۱۲۲
- ج- احکام و آثار حواله (براساس روابط طرفین) ۱۲۵
- ۱- در کلیات ۱۲۵
- ۲- رابطه محیل و محتال ۱۲۶
- ۳- رابطه میان محیل و محال علیه ۱۲۸
- ۴- رابطه بین محتال و محال علیه: ۱۲۹
- د- انحلال و بطلان عقد حواله ۱۲۹
- ۱- انحلال قهری ۱۲۹
- ۲- انحلال ارادی ۱۳۰

فصل پنجم - عقد کفالت

- الف- ویژگی‌ها و خصوصیات کفالت ۱۳۱
- ۱- تشابه کفالت و ضمان ۱۳۱
- ۲- فرق کفالت با ضمان ۱۳۲
- ب- احکام و آثار کفالت ۱۳۳

فصل ششم - وکالت

- الف- ویژگی ها و خصوصیات وکالت ۱۳۷
- ب- شرایط صحت وکالت ۱۴۴
- ۱- قصد و رضا ۱۴۵
- ۲- اهلیت: ۱۴۶
- ۳- مورد وکالت ۱۴۷
- ج احکام و آثار وکالت ۱۵۴
- ۱- تعهدات ذیل ۱۵۴
- ۲- تعهدات کل ۱۵۸
- د- طرق انحلال عقد وکالت ۱۶۲
- ۱- عزل ۱۶۲
- ۲- استعفاء وکیل (بند ۲ ماده ۲۷۸ ق.م.) ۱۶۸

فصل هفتم - عهده

- الف- ویژگی ها و خصوصیات عهده ۱۷۳
- ۱- تعریف عهده ۱۷۳
- ۲- عهده عقد است ۱۷۵
- ۳- عقد عهده مجانی است ۱۷۵
- ۴- تنجیز عهده ۱۷۶
- ۵- عهده عقد عینی است ۱۷۶
- ۶- تأثیر قبض و اذن در آن ۱۷۷
- ۶-۱- تلف عین موهوبه از طرف متب قبل از قبض ۱۷۹

۱۷۹.....	۲-۶- فوت واهب یا متهب قبل از قبض عین موهوبه.....
۱۷۹.....	۳-۶- فوریت در قبض شرط نیست.....
۱۸۰.....	۷- قابل رجوع بودن هبه از طرف واهب.....
۱۸۲.....	ب- شرایط صحت هبه.....
۱۸۲.....	۱- طرفین عقد هبه.....
۱۸۳.....	۲- عین موهوبه.....
۱۸۴.....	۳- هبه یزید.....
۱۸۵.....	۴- هبه مال مورد رهن با قید حق طلبکار جایز است.....
۱۸۵.....	۵- عین موهوبه باید بیت داشته باشد.....
۱۸۵.....	۶- مورد هبه باید منقول باشد.....
۱۸۶.....	۷- مورد هبه باید معلوم باشد.....
۱۸۶.....	۸- مالکیت مورد هبه.....
۱۸۷.....	ج- احکام و آثار هبه.....
۱۸۷.....	۱- رجوع از هبه.....
۱۸۷.....	۲- موارد لزوم عقد هبه.....
۱۸۹.....	۳- معوض بودن هبه.....
۱۹۰.....	۴- خارج شدن عین موهوبه از ملکیت متهب.....
۱۹۰.....	۵- تغییر در عین موهوبه.....
۱۹۱.....	۶- فوت واهب یا متهب.....
۱۹۱.....	۷- صدقه.....
۱۹۲.....	د- رجوع از هبه.....
۱۹۲.....	۱- احکام رجوع.....
۱۹۲.....	۲- وضع نمائات منفصل و نمائات متصل.....

فصل هشتم — عقد رهن

الف- ویژگی ها و خصوصیات رهن	۱۹۵
۱- تعریف	۱۹۵
۲- خصوصیات رهن	۱۹۵
ب- شرایط صحت رهن	۱۹۹
۱- طرفین عقد رهن	۱۹۹
۲- مورد رهن	۱۹۹
۳- حق که می توان در مقابل آن رهن قرار داد	۲۰۱
ج- احکام و آثار رهن	۲۰۳
۱- آثار و احکام عقد رهن	۲۰۳
۲- وکالت در رهن	۲۰۸
۳- تکالیف و حقوق راهن	۲۱۱
۴- تکالیف و حقوق مرتهن	۲۱۳

فصل نهم — عقد شرکت

الف- ویژگی ها و خصوصیات شرکت	۲۱۵
۱- تعریف	۲۱۸
۱-۱- متون حقوقی	۲۱۸
۱-۲- متون فقهی	۲۱۸
۲- عقد شرکت عقدی جایز است	۲۱۹
۳- امانی بودن یا شریک	۲۲۰
۴- انتقال سهم الشرکه	۲۲۱

ب- شرایط صحت شرکت ۲۲۱

۱- قصد طرفین ۲۲۲

۲- اهلیت ۲۲۲

۳- موضوع ۲۲۲

۴- مشروعیت ۲۲۲

ج- احکام و آثار شرکت ۲۲۲

۱- شرکت عتاق ۲۲۲

۲- شرکت ابدان ۲۲۲

۳- شرکت ویران (عتاق) ۲۲۳

۴- شرکت مفاوضه ۲۲۴

۵- شخصیت حقوقی شرکت مدنی ۲۲۴

۶- اداره شرکت ۲۲۶

۱-۶- مسئولیت مدیر یا مدیران غیر مأذون ۲۳۲

۲-۶- خسارت وارده به شرکت ۲۳۲

۳-۶- نفوذ و اعتبار حقوقی معاملات مدیر غیر مأذون ۲۳۲

۴-۶- تقسیم سود و زیان در شرکت مدنی ۲۳۳

د- انحلال شرکت یا خاتمه آن ۲۳۴

۱- انحلال اذن در اداره شرکت ۲۳۵

۲- انحلال اشاعه ۲۳۶

۳- تقسیم مال مشترک ۲۳۶

۴- اقسام «تقسیم» به اعتبار رضایت یا عدم رضایت شریکان در تقسیم مال مشاع ۲۳۸

۱-۴- تقسیم به تراضی ۲۳۸

نکته: مستثنیات تقسیم به تراضی ۲۳۹

- ۲۳۹..... - وجود محجور در بین مالکین مشاعی
- ۲۳۹..... - از مالیت افتادن مال مشاع
- ۲۴۰..... ۲-۴- تقسیم به اجبار
- ۲۴۴..... ۳-۴- تقسیم ملک از وقف
- ۲۴۴..... ۴-۴- تقسیم وقف از وقف
- ۲۴۵..... ۵-۴- چنانچه اموال متعددی بین چند نفر به صورت مشاع باشد
- ۲۴۵..... ۶-۴- تقسیم ترکه میت قبل از ادای دین او
- ۲۴۷..... تقسیم به اعتبار نحوه تقسیم
- ۲۴۷..... ۱-۵- تقسیم به افراز
- ۲۴۸..... ۲-۵- تقسیم به اخیال
- ۲۵۰..... ۳-۵- تقسیم به د
- ۲۵۲..... ۷- تقسیم به شیار موصوفه تقسیم
- ۲۵۲..... ۱-۶- تقسیم عین
- ۲۵۲..... ۲-۶- تقسیم منفعت (هایان)
- ۲۵۲..... ۳-۶- تقسیم دین
- ۲۵۳..... ه- بیان بعضی از احکام تقسیم
- ۲۵۳..... ۱- رجوع از تقسیم
- ۲۵۴..... ۲- خیارات در تقسیم
- ۲۵۵..... ۳- وضعیت حقوق ازتفاقی در اموال موضوع تقسیم
- ۲۵۶..... ۴- بطلان تقسیم
- ۲۵۷..... ۵- مستحق للغير در آمدن بخشی از اموال تقسیم شده
- ۲۵۹..... ۶- غبن در مال مشترک

فصل دهم - عقد مضاربه

- ۲۶۱..... الف- ویژگی ها و خصوصیات مضاربه
- ۲۶۱..... ۱- معنای لغوی مضاربه

۲- مضاربه در اصطلاح ۲۶۱

۳- جواز عقد مضاربه ۲۶۲

۴- عهدی یا اذنی بودن عقد مضاربه ۲۶۳

۵- لحاظ عقد مضاربه در ضمن عقد لازم ۲۶۶

ب- احکام و آثار مضاربه ۲۶۷

۱- سرمایه ۲۶۷

۲- عمل حامل ۲۶۹

۳- سود ۲۷۱

۱-۳- شرط به اتع شخص ثالث ۲۷۲

۲-۳- تقسیم سود ۲۷۳

۴- تکالیف مالک و مضارب ۲۷۵

ج- انحلال مضاربه ۲۷۸

۱- انفساخ عقد مضاربه در صورت مفلس شدن مالک ۲۷۸

۲- تلف شدن تمام سرمایه و ربح ۲۷۹

۳- عدم امکان تجارتی که مقصود طرفین بوده است ۲۷۹

۴- آثار انحلال مضاربه ۲۸۰

فهرست منابع و مآخذ ۲۸۱

مقدمه

به نام آنکه جان را فکرت آموخت چراغ دل به نور جان بر افروخت

سرفصل‌های درس حقوق مدنی ۷ که به تصویب رسیده، متضمن عناوین عقود و مباحث متعددی است. گرچه نسبت به عقود معین موضوع این درس نیز به طور کلی یا جزئی آثار بالذاتی وجود دارد که به لحاظ منابع و مبانی مشترک و رویکرد واحد «شرح و تفسیر مقررات قانون مدنی» اختلاف چندانی با هم ندارند. مع الوصف نحوه بیان، شیوه نگارش و مثال‌هایی که بعضاً آورده می‌شود در سرعت و سهولت یادگیری و میزان آشنا ساختن دانشجو با عمق و وسعت دانش حقوق مؤثر خواهد بود. از این رو در این کتاب سعی شده است؛ نخست جهت قابل فهم نمودن مطالب برای خواننده مباحث غامض فقهی به بیانی ساد و آسان، به رشته تحریر درآید تا برای استفاده امکان‌پذیر باشد و بویژه دانشجویان بتوانند با آشنایی با مسائل خاص این درس، قواعد مربوط را فراگرفته و در عرصه تتبع و تحقیق همچنین اعمال، آن را مورد تبعیت قرار دهند.

دیگر آنکه نظر به پیشرفت و تحول دانش حقوق همانند سایر رشته‌های علوم، کوشش براین بوده است که در این نوشتار حتی الامکان تازماتی، فوق و تجارب آموزشی آن، بکار برده شود.

در هر حال این اثر مدعی کمال نیست اما بی‌گمان منبع بالنسبه مفیدی برای آموزش و تحقیق به حساب می‌آید.

دکتر سعید منصوری - دکتر احمد شمس